

მუსიკა

MUSIKA

Journal of Creative Union of Composers of Georgia

საქართველოს კომპოზიტორთა შემოქმედებითი კავშირის ჟურნალი

3
2012

ღვთის ძეგლი მისი
 თაჲს ქმნიდა თხუ
 ღვთის ძეგლი მისი
 თაჲს ქმნიდა თხუ
 ღვთის ძეგლი მისი
 თაჲს ქმნიდა თხუ

ღვთის ძეგლი მისი
 თაჲს ქმნიდა თხუ
 ღვთის ძეგლი მისი
 თაჲს ქმნიდა თხუ

ღვთის ძეგლი მისი
 თაჲს ქმნიდა თხუ
 ღვთის ძეგლი მისი
 თაჲს ქმნიდა თხუ

„პირველად ღმერთი ვახსენოთ“

(ქრისტიანობა ქართულ ტრადიციული მუსიკაში)

ქართული ტრადიციული მუსიკალური კულტურა ძნელია, ერთსახოვნად, მხოლოდ და მხოლოდ ქრისტიანულად იწოდოს, მაგრამ ის კი ცხადია, რომ რელიგიურ-მითოლოგიური ასპექტით, მასში ქრისტიანული იდეა წამყვანია. წარმართული მოტივები ქართულ ხალხურ

სიმღერაში უმეტესად ჩვევის სახითაა შენარჩუნებული, მაშინ, როდესაც ქრისტიანული პერსონალებისადმი მიმართვა და ქრისტიანული თემატიკა-ატრიბუტიკა უმეტესად გააზრებულია. მართალია, საქართველოში დღემდეა შემორჩენილი აშკარად წარმართული რიტუ-

ალები, მაგრამ ბევრი ასეთი წეს-ჩვეულება მაგალითია ძველი (წარმართული) ფორმის ახალი (ქრისტიანული) შინაარსით დატვირთვისა.

ცნებაში „ქართული ტრადიციული მუსიკა“ მოვიამბრებთ ქართულ ხალხურ მუსიკას (ვოკალურსა და ინსტრუმენტულს) და ქართულ საეკლესიო საგალობელს. სიტყვა „ტრადიცია“ აქ არა მხოლოდ გეპირი ტრადიციის მნიშვნელობით იხმარება, არამედ – ეთნიკური ტრადიციული სტილისტური ნორმების აღმნიშვნელად. ქართულმა საგალობელმა, მიუხედავად მისი პროფესიული კულტურისადმი კუთვნილებისა (სპეციალური ცოდნით აღჭურვილი და განსაზღვრული მსახურებით დაკავებული პირები, მუსიკალურ-თეორიული ცოდნის შექმნისა და გადაცემის სპეციალიზირებული, მონქსრიგებული სისტემა, გარკვეულნილად დაძწერლობითი ტრადიცია), გარკვეულნილად ხალხური მუსიკისათვის დამახასიათებელი ნიშნებიც შეიძინა: მაგალობლის, როგორც პროფესიისა და გალობის თეორიული ცოდნის ნიველირება და გადაცემის გეპირი ხერხი. ეს პროცესი ძირითადად ისტორიული ძწელბედობის მიზმს უწდა მიწწეროს.

ასეა თუ ისე, ქართული სიმღერა და გალობა დღეს ხშირად ერთ სიმრტყეში განიხილება. და ეს ჩვენთვის უკვე ჩვეული მოვლენაა. საქართველოს გასაბჭობამდე ხალხში გამორჩეული ხალხური მომღერლები, ამავე დროს, მაგალობლებიც იყვნენ (რაც ფაქტობრივად ძირითადად დასავლეთ საქართველოში დასტურდება). ცხადია, ეს ორი პარალელური მოვლენა ურთიერთგეგავლენას განიცდიდა. მაგრამ საგულისხმოა, რომ დღემდე მათ ორ მკაფიოდ ჩამონაკვთულ, დამოუკიდებელ სტილისტურ პლასტად მოაღწიეს.

დიდ დროს არ დავეთმობ ქართული სიმღერა-საგალობლის სტილისტურ-ესთეტიკური განსხვავებების შესახებ საუბარს და აღვნიშნავ იმ საერთოს, რაც მათ ახასიათებს. უპირველესად, ესაა სამხმიანობა. ის, რომ ამ რეგლამენტს დიდი ისტორია აქვს, გვიდასტურებს XI–XII საუკუნის ქართველი ფილოსოფოსის იოანე პეტრიწის მიერ ყოვლადწმინდა სამების ერთიანობის ამქვეყნიურ ხატად სამი ხმის – მზახრის, ჟირისა და ბამის ერთიანობის მოხმობას. სწავლული, ცხადია, მაგალითად იღებს მაშინდელ პრაქტიკაში ცნობილ მოვლენას

– სამხმიანობას. მართალია, ქართული სამხმიანობის, როგორც ყოვლადწმინდა სამების სიმბოლოს მიწმწეება სხვა წყაროებში არ გვხვდება, მაგრამ ძწელია, არ იგულისხმო, რომ ქართველი მაგალობლები ამ ასოციაციას აუცილებლად გაიზიარებდნენ.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ქართული ხალხური მუსიკის ვოკალურ ხასიათს გარკვეულნილად ქრისტიანული მართლმადიდებლური საღვთისმსახურო ტრადიციაც განსაზღვრავს. საკრავი არათუ ეკლესიაში, არამედ მის გარეთაც ნაკლებად იყო პატივდებული. ამასთან, ქართული ხასიათი უკვე შეეჩვია სუფრაზე თუ რომელიმე სხვა რიტუალში თანამუსიკირებას და არა – მოსმენას ერთი მომღერლისა, აწ დამკვრელისა (თუნდაც დამკვრელთა აწსამბლისა).

შეიძლება ითქვას, რომ ქართული საგალობელი და ქართული სიმღერა ერთმანეთთან ისეთივე მიმართებაშია, როგორც ძველი და ახალი ქართული სალიტერატურო ეწა. აქაც ორივე მოვლენა ერთ ქართულ მუსიკალურ ეწაში ერთიანდება. ხმების პოზიცია, ფრაზების დაბოლოებები – კადანსები, კიდურა ხმების პარალელური მოძრაობა, აღმოსავლეთში – შუა ხმის მიდრეკილება მოძრაობისადმი, დასავლეთში – ხმების შედარებით თანაბარი ამოძრავება, ზოგიერთი სახასიათო მელოდიური მოდელი, ჰარმონიული ვერტიკალი – აი, არასრული ჩამონათვალი იმ ფაქტორებისა, რომლებშიც თავს იჩენს ქართული სიმღერისა და საგალობლის ერთი ფუქე.

განსაკუთრებით უწდა აღინიშნოს გურული სამხმიან-სამკაციანი სიმღერის (რა შემადგენლობასაც უკვე გურიაშიც „ტრიოს“ უწოდებენ) აღწაგობის განსაკუთრებული მსგავსება საგალობელთან. აქ მელავწდება „ფრაზების აკინძვის“ დრამატურგიული პრინციპი, რაც სწორედ საგალობლისთვისაა დამახასიათებელი („ჩვენ მშვიდობა“, „წამოკრული“, „ხელხვაგი“ და სხვა). საინტერესოა, რომ აჭარულ სასიმღერო შემოქმედებაში, რომელიც ზოგ შემთხვევაში გურული სიმღერის „ცოცხალ წინაპრად“ აღიქმება, მსგავსი ორიგინალური პლასტი არ გვხვდება, რაც ორწახევარი საუკუნის განმავლობაში თურქეთის უღლის ქვემ ქრისტიანული მოტივების კარგვითაა გამონწვეული.

მაგრამ ქრისტიანული ძირებისაკენ ლტოლვას აჭა-

რელი თურქეთის ბატონობის დროსაც ამქვავნებდა. მაგალითად, სამობაო ჩამოლოცვისათვის — „ალილოს“ შესასრულებლად აჭარლები ხშირად მალულად გურიაში ჩადიოდნენ.

„ალილო“, როგორც სამობაო ტრადიცია საქართველოში ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული და პოპულარული რიტუალი იყო. დიდი დღესასწაულის გარდა ამ პოპულარობის მიზეზი. შესაძლოა, გლეხისათვის თავად ბამთრის შედარებით ნაკლებად შრომატევადი პერიოდიც ყოფილიყო. სიტყვა „ალილოს“ ღმრთის სადიდებელ „ალილუიადან“ მომდინარედ ხსნიან. ის, რომ ეს სიმღერა სწორედ რელიგიური მოტივიდანაა ამოზრდილი, მიუთითებს კახეთში „ალილოს“ არა მარტო ქრისტიანობისას, არამედ მიცვალებულთან დაკავშირებულ რიტუალში მღერაც.

„ალილო“ იმღერებოდა როგორც მისალოცი, კარდაკარ ჩამოგლისას შესასრულებელი ნიმუში, ასევე სუფრაზე — საზეიმოდ სამღერი. მაგალითად, რაჭაში ჩანერილია მოკლე საბავშვო „ალილოც“, რომელიც სულ ორ-სამ ბგერას მოიცავს და განვითარებული სახის სუფრული „ალილოც“, რომელიც რაჭაში ყველაზე რთულ სიმღერად ითვლება. განსაკუთრებით პოპულარულია გრძელი კახური სუფრული „ალილო“, ასევე — უფრო სხარტი გურული, მეგრული და იმერული „ალილოები“.

არ არის გამორიცხული, „ალილოებს“ უკავშირდებოდეს სვანური „ლილეც“ („ო ლილე“, შეადარეთ რაჭული მისამღერი „ო-ლე-ლილე“), რომლის ტექსტშიც სხვა ქრისტიანული მოტივიც — მთავარანგელოზი („თარინგელარ“) ფიგურირებს. ასევე საფუძველს მოკლებული არ უნდა იყოს სვანური „კვირიას“ ქრისტიანული ღმერთისადმი მიძღვნის ვერსია (ბერძნულად — „კირიე“ — უფალი). ცნობილია, რომ კვირია ზოგადად ქართული პანთეონის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პირია და მას უზენაესი ღმერთის თვისებები ახასიათებს. ხოლო მისი „ღვთისშვილად“ დამცრობა, შეიძლება, დროთა განმავლობაში ამ მოტივის პაგანიზაციის პროცესის შედეგი იყოს. ამ მოსაზრებაზე ისიც მიუთითებს, რომ ხშირად კვირიას საპატივცემლოდ ეწყობოდა დღესასწაული კვირიცხოვლობა, რომლის ქრისტიანული წარმომავლობა ეჭვს აღარ იწვევს. „კვირია“ სვა-

ნეთში იმღერებოდა როგორც ღვთის სადიდებელი (თან სიმღერისას პირს აღმოსავლეთისაკენ იბრუნებდნენ), როგორც კარგი ამინდის გამოთხოვნის სიმღერა და — როგორც „ბედნიერი მიცვალებულისადმი“ (ასაკოვანი კაცისადმი. ვისაც გვარში თავისზე უმცროსის სიკვდილი არ უნახავს) მიძღვნილი სიმღერა-ჰიმნი.

ბერძნულ პირველწყაროსთან უფრო აშკარა კავშირს ამქვავნებს დასავლეთქართული სიმღერა „კირიალესა“, სხვა ვარიანტით — „კრიალესო“ (ბერძნულად — „კირიე ელეისონ“ — „უფალო შეგვიწყალე“). რომელიც უმეტესად აღდგომის დღესასწაულს უკავშირდება. თუმცა სამეგრელოში მას ახალი წლის მილოცვის დროსაც უმღეროდნენ მასპინძელს.

სამეგრელოში „კირიალესა“ სრულდებოდა ასევე „ჭვენეირობის“ დროს. იგი ქრისტიანობის წარმართობაზე გამარჯვების აღმნიშვნელი დღესასწაულია. იგი, გადმოცემით, ანდრია მოციქულის მიერ საკულტო მუხის („დიდი ჭყონის“) ამოთხრას, მასზე დავანებული კერა „კაბუნაის“ ჩამოგდებას და იქვე ჯვრის აღმართვას უკავშირდება. ჭვენეირობა აღდგომიდან მერვე დღეს მარტივლში იმართებოდა და ზემოაღნიშნული სიმღერა მუხის რიტუალურად ამოთხრას და მსვლელობას სდევდა თან. ზოგიერთი მკვლევარი ხის ტარებისას „კირიალესას“ შესრულებას მორების გამოთრევისას შესრულებად ცნობილ სიმღერა „ელესასაც“ უკავშირებს.

მაგრამ ქრისტეს აღდგომას ძირითადად მაინც ქრისტეს ტროპარი ეძღვნებოდა — „ქრისტე აღდგა მკვდრეთით“. რომელიც უმეტესად ინდივიდუალური გამღერების სახითაა დღემდე მოღწეული (ამ მხრივ საინტერესოა სვანური და ლეჩხუმური სამხმიანი ვარიანტები) — ძირითადად იმ მიზეზით, რომ საბჭოურ პერიოდში მის გამომზეურებას ერიდებოდნენ (შედარებით ნაკლებ ეჭვს ბადებდა საბჭოთა აქტივისტებში მაგალითად, საგალობელი „მოვედით და ვსვათ“). სამაგიეროდ, რაჭაში „ქრისტე აღდგას“ ხალხურ ვარიანტებს დღესაც მოისმენთ. აქ ეს სიმღერა ფერხულად (ერთობლივი ცეკვით) სრულდებოდა. თუმცა ზოგიერთები მაინც მორიდებიან ამ „სახიფათო“ თემატიკას და მოგვანებით „ქრისტე აღდგა. გიხაროდენის“ მელოდიანზე სახუმარო სიმღერა „ტყეში ქალები წასულან, აბა გიხაროდენ“ ვისმენთ.

ქრისტიანულ თემატიკას შედარებით შორდება ქართლში, იმერეთში, მესხეთში, ხევში გავრცელებული „ჭონას“ ტრადიცია და სიმღერა. თავად „ჭონა“, როგორც ფიქრობენ, ტყავის ქედს, ტანსაცმელს აღნიშნავს, რომლითაც მომლოცველები ატარებდნენ (რითაც სახალხო თეატრალიზებულ ნიღბოსანთა დღეობა „ბერიკაობასთან“ მონიშნება ანალოგია). ეს რიტუალი ძირითადად წითელ პარასკევს იწყებოდა და უმეტესად კვერცხების შეგროვებაზე აკეთებდა აქცენტს.

ქრისტიანული საგალობლებიდან ხალხში იმღერებოდა ასევე „წმინდაო ღმერთო“, რომლის გახალხურებული ვარიანტები დღეს სვანეთში და სამეგრელოში გვაქვს შემორჩენილი. ცხადია, როგორც ეკლესიაში, ასევე მის გარეთ, ლიტანიობაზე შესასრულებელი ეს საგალობელი საქართველოს სხვა კუთხეებშიც იმღერებოდა, მაგრამ დღეს მათი ვერსიები დაკარგულია, ისევე, როგორც სხვა უამრავი ქართული ხალხური სიმღერა.

საგალობელი სრულდებოდა მიცვალებულის წესის აგების დროსაც. საფიქრებელია, რომ სწორედ ამ რიტუალის გამოძახილია ძირითადად დასავლეთ საქართველოში გავრცელებული „ზარი“, რომელშიც მოგვიანებით სიტყვები წაიშალა და მხოლოდ გლოვის შორისდებული „ვაი“ ან „ვოი“ დარჩა (სახელიც შესაბამისი მიმართებით შეეცვალა, თუმცა ემოციური მოტივი ამკარად ჰიმნური და არა — გლოვის მიმანიშნებელია). საგალობლის აღნაგობასთან სიახლოვეს ამჟღავნებს მედიდური სვანური „ზარიც“, და განსაკუთრებით — გურული „ზარი“, რომელშიც პირდაპირ შეინიშნება წირვის შესვლადის მელოდიური ციტატები.

საინტერესოა საქართველოში ქრისტიანული მოტივის ვენახთან და სუფრასთან კავშირში მიმოხილვა. ანტიოქიის პატრიარქი მაკარიოსი, რომელიც საქართველოს მე-17 საუკუნეში სტუმრობდა, აღნიშნავს, რომ აქ გლეხები ვენახში მუშაობისას საეკლესიო ძლისპირებს გალობდნენ. სამწუხაროა, რომ ამ ტრადიციამ ჩვენამდე ვერ მოატანა.

სამაგიეროდ შემოგვრჩა დემეტრე-დამიანეს „შენ ხარ ვენახი“ — საგალობელი, რომელსაც ეკლესიის ლიტურგიკულ განგებაში ადგილი არ აქვს, მაგრამ ქართველმა ხალხმა დღემდე სიყვარულით შეინახა,

როგორც საგალობელიც (გავიხსენოთ არტემ ერქომაიშვილისეული გურული ვარიანტი) და როგორც სიმღერაც (მულალაშვილისეული კახური ვარიანტი).

ვენახის, ღვინისა და პურისადმი პატივისცემა რომ ქართველ კაცს ძვალ-რბილში ჰქონდა გამჟღადარი, ქრისტიანული ტრადიციის — ზიარების მადლმოსილი პურისა და ღვინისადმი თავყვანისცემის მაჩვენებელია. გავიხსენოთ სიტყვები მოხეური სიმღერიდან „სმური“: „პირმან დაგლოცოს ღვთისამან, ნაწილმან ბარძიძისამან“. გავიხსენოთ აჭარული სიმღერა „ჩაღმა ჩაყრილო ვენახო“, სადაც აჭარული გლეხი თავისი ძველი სარწმუნოების სიმბოლოს, აჩეხილ ვენახს მისტირის.

თავად ქართული სუფრაც — ტრაპეზი ხომ წირვის ერთგვარი გაგრძელებაა, ერთგვარი დიდი კვერქსია, სადაც უფლისადმი თხოვნასა და „უფალო შეგვიწყალების“ მონაცვლეობას სადღეგრძელო და მისი თანამდევი სიმღერა-საგალობელი ანაცვლებდა.

სუფრა იწყებოდა ღვთის დიდებით. „ღმერთს დიდება, ჩვენ მშვიდობა“ — ამ სიტყვებს, რომელიც ქრისტეს შობისას ანგელოზთა გალობის ასოციაციაა („დიდება მალალთა შინა ღმერთსა, ქვეყანასა ზედა მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება“), როგორც ჩანს, ზოგ შემთხვევაში პირველი ფრაზა მოაკლდა და დღეს ყველაზე განვითარებულ „გამშვენებელი“ გურული სიმღერა „ჩვენ მშვიდობას“ სახით ჩამოყალიბდა.

სუფრის დასაწყისში ასევე იგალობებოდა საგალობელი „დღეს საღვთომან მადლმან“. შემდგომში სრულდებოდა „მრავალუამიერ“, „სადღეგრძელო“, „მადლობელი ვარ“, „ამინ“, სუფრა მთავრდებოდა ღვთისმშობლისადმი ლოცვით, რაც ასევე საეკლესიო ტრადიციის ერთი გადმოტანის ნიმუშია.

ქართულ სუფრაზე ყველაზე ხშირად მაინც „მრავალუამიერი“ ისმოდა. ეს საგალობელიც წირვის ლიტურგიკულ განგებაში იღებს სათავეს. საინტერესოა, რომ ამ საგალობლით (ბერძნულად — „პოლიქრონიონ“) ლიტურგიაში ცოცხალ რეალურ პირებს — საეკლესიო და საერო იერარქიას მოიხსენიებენ. შესაძლოა, ეს მოტივიც იღბლიანად მიესადაგა ქართული სუფრის ტრადიციებს. ეს სიმღერა საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში ოდნავ ცვალებადი დასახელებით გვხვდება: გურიაში — „ბრევალო“, კახეთში — „მრავალუ“, სა-

მეგრელოსა და აჭარაში — „უამიელი“ და ა.შ.

ისევე, როგორც ეკლესიაში, სუფრაზეც სიტყვა „მრავალუამიერი“ სამგზის გაიმღერება. გამონაკლისია ზოგიერთი გრძელი სუფრული „მრავალუამიერი“ (ძირითადად — კახური), სადაც პოეტური ტექსტებიც უხვად გამოიყენება. არსებობს მოკლე, მისალმების, დღეგრძელობის ფუნქციის „მრავალუამიერები“: ციციანური, ერეკლე მეფის და ა.შ.

ღვთის დიდებით საქართველოში არა მარტო სუფრა იწყებოდა. „პირველად ღმერთი ვახსენოთ“ — ამ სიტყვებს დაამღერებდა გლეხი მუშაობის დაწყების წინ („ოროველა“), ასევე სხვადასხვა დღესასწაულის დროს ფერხულის ჩაბმისას. „დიდებას“ მღეროდნენ როგორც კაცები ხევში, ასევე ქალები კახეთში (ადრე კი ცხადია, მთელ საქართველოში). მსგავსი ფერხულები ადრე მამაკაცთა და დედაკაცთა მიერ ერთობლივად სრულდებოდა. საინტერესოა მოხეური „დიდება წმინდა სამებას“, რომლის მოტივზე შემდგომში ნაკლებად საპატიო ტექსტი „ქიზიყ ბოლოზე“ გაამღერეს.

ღვთის დიდების გარეშე არ შესრულდებოდა ეკლესიის ეზოში მოხეური ორსართულიანი ფერხული „გერგეტულა“, მეგრული „ხუჯიშ ოსხაპური“ (მხარული ცეკვა); ლაშარის წმინდა გიორგის ხატთან — თუშური ასევე სართულიანი ფერხული „ქორბელულა“.

სუფრის დასაწყისში სვანეთში სრულდებოდა სიმღერა „ჯგრაგ“, რომელიც წმინდა გიორგის ეძღვნება. თუმცა მასში ასევე სულწმინდას მიმართავენ. მთიულეთში ყველაზე პოპულარულ სიმღერად ითვლება „ლომისური“, სადაც ასევე წმინდა გიორგისადმია მიმართვა. საქართველოს მფარველ ამ წმიდანს ეძღვნება მეგრული ხალხური სავედრებელი პარაკლისი, რომელიც, სხვათა შორის, ჯერ არ გამოქვეყნებულა. სამეგრელოშივე ბნელით დაავადებულებს ილორის წმინდა გიორგის ხატთან მიიყვანდნენ ხოლმე და ძალით აცეკვებდნენ ცეკვა-სიმღერა „ატლეჩოპას“ ფონზე.

ღვთისმშობლისადმი განსაკუთრებული მონინება ჩანს კახეთში შრომის წინ მისდამი თხოვნით მიმართვის ჩვეულებაში, ლეჩხუმში, ხატარეშობის დღესასწაულზე „ღვთისმშობლის საგალობლის“ შესრულებაში (რაც დღეს აღარაა შემორჩენილი). იგივე ლეჩხუმში, უამინდობის დროს ცაგერის ღვთისმშობლის ხატს გამოაბრ-

ძანებდნენ და მდინარეში განბანდნენ.

აქვე, კარგი დარის გამოთხოვის მიზნით წმინდა მაქსიმე აღმსარებელსაც მიმართავდნენ, რომელიც, გადმოცემით, ცაგერთანაა დაკრძალული.

ქრისტიანული სახელები გაისმის სიმღერებში „ლაზარე“, „ლაზარია“, „ელია“ (კარგი დარის გამოთხოვნა), „ბრძანა სოლომან მეფემან“ (ქართლკახური დიდაქტიკური ჟანრი), „ბარბალ დოლაშ“, „თარინგბელარ“, „ცხაუ ქრისდემი“ (სვანური ჰიმნები), „მთავარანგელოზის სიმღერა“ (რაჭის სოფელ ღარში), გურული „კალოს ხელხვაკი“ (მიქელ-გაბრიელის, წმინდა გრიგოლის, როგორც ბარაქას მომტანთა ხსენება) და სხვა. აღსანიშნია აღმოსავლურქართული „ჯვარის წინასა“ (ფშავში, მთიულეთში, თიანეთში, ქართლში, კახეთში), რომელიც განსაკუთრებული ინტენსივობით ბოლო დრომდე ფშავში სრულდებოდა. მას მაყრები ოჯახის კერიას ირგვლივ შემოტარებულ ნეფე-პატარძალს უმღეროდნენ სიტყვებით: „შენ ქრისტე ღმერთო, დასწერე ჯვარი“. სამწუხაროა, რომ არ შემოგვინახა შესაბამისი სადიდებელი სიმღერები დღესასწაულებმა მარიობამ (მარიამობა), თერდობამ (წმ. თეოდორე), ათენგენობამ (წმ. ათენოგენი) და ა.შ.

კაცს გული გტკივა, როდესაც ეცნობი ეთნოგრაფიულ მონაცემებს და ხედავ, თუ სხვადასხვა რიტუალის თანამდევნი რამდენი მუსიკალური ფაქტია დაკარგული საქართველოში. რას ვიზამთ, ისლა დაგვრჩენია, რომ სათუთად შევინახოთ დღემდე მოღწეული მუსიკალური ტრადიციები და კარგად გავიზროთ მათი წარმომავლობა, ფუნქცია, მხატვრულ-ესთეტიკური მნიშვნელობა და კეთილისმყოფელი თვისებები.